

POMORSKI MUZEJ U BARCELONI

Maritime Museum in Barcelona

UDK 069 (460 BARCELONA)

Stručni članak
Professional paper

Sažetak

Rad govori o Barceloni kao drevnome mediteranskom gradu s bogatom pomorskom prošalošću. Glavnina članka opisuje nedavni dvosatni posjet Pomorskom muzeju i njegove zbirke kao svjedočenje o nasljeđu višestoljetne aktivnosti pomoraca. Opisuje se replika galije Juan Austrijski, u prirodnoj veličini (katalonska galera), koja je sudjelovala u pobjedonosnoj Bitci kod Lepanta 1571. godine. Prikazane su ostale zbirke Muzeja i naposljetku se dodaju asocijacije vezane uz angažiranost Hrvata i Dubrovnika na strani snaga Svete lige. Zaključuje se da je more višestruka veza između naroda Mediterana, ali i ostalih pomorskih nacija svijeta.

Ključne riječi: Barcelona, Pomorski muzej, replika galije Juan Austrijski, muzejske zbirke, Bitka kod Lepanta, Hrvati – Dubrovnik 1571.

Summary

The article has described Barcelona as an ancient Mediterranean city with rich maritime heritage. The main part of the article has been dedicated to recent, two hours' visit to Maritime Museum and its collections as testimony of centuries-old activities of seafarers. Full-size replica of the galley Juan of Austria (in Catalan galera), which took part in victorious Battle of Lepant in 1571.

Other collections have been described, too. Finally, there has been mentioned the engagement of Croats and Dubrovnik on the part of Holy League.

It has been concluded that sea has always been strong, multiple link of the nations of the Mediterranean as well as other seafaring nations of the world.

Key words: Barcelona, Maritime Museum, replica of galley Juan of Austria, collections of the museums, Battle of Lepant, Croats – Dubrovnik 1571.

1. Barcelona

Barcelona

Barcelona je pomorska luka i glavni grad autonomne provincije Katalonije unutar Španjolske. Smještena je na sjevernoistočnom dijelu zemlje, 150 km južno od granice s Francuskom. To je španjolska glavna luka i važno trgovačko središte. Grad je smješten na blagoj padini okrenutoj jugoistočno prema Mediteranu i pruža se prema plodnoj dolini između rijeke Llobregat i suhog korita rijeke Besòs. Zbog okruženosti brdima (na jugu brežuljak Monjuich, a na sjeverozapadu Tibidabo) Barcelona ima blagu klimu i minimalnu onečišćenost zraka.

Ekonomske aktivnosti temelje se na industriji (automobilska, kemijska, tekstilna), pomorstvu i turizmu. Više od stotine redovitih brodskih linija povezuje grad s drugim svjetskim lukama.

U starom vijeku Barcelona je pripadala *Hispaniji criterior*. Tijekom Drugoga punskog rata osvojili su je Rimljani i postaje *Colonia Iulia Faventia* Augusta Pija. U kasnoj antici prevlast u regiji preuzimaju Goti, a 713. godine Barcelona pripada Arapima. Već u 10. stoljeću imala je veliku trgovačku važnost. U daljnjem razvoju tijekom stoljeća sve više postaje najživlji europski trgovački grad i bila je poveznica s Orijentom i Mediteranom. U 17. stoljeću prisilno je priključena španjolskoj kraljevini. Od 1809. do 1814. nalazila se pod francuskom okupacijom. Građanski ratovi u prvoj polovici 19. stoljeća privremeno su ometali razvoj grada, koji se nakon toga ponovno brzo izdignuo do zamjetne razine.

Okosnicu staroga grada čini Rambla, serija prostranih, trorednih ulica koje vode sjeverno do trgovačkog središta Plaza de Cataluña i južno do Paseo Marítimo, prema moru. Prema sjeveru je novi grad, nazvan Ensanche, što u prijevodu znači - proširenje.

Najstariji dio grada sagrađen je na brdu Mount Taber, a neki dijelovi rimskih zidina još se vide.

Preciozna gotička zdanja koja su sačuvana do danas, uključujući katedralu (sagrađenu između 1289. i do kasnoga 15. stoljeća) i baziliku iz šestog stoljeća, te crkvu Santa Maria del Mar, čine povijesnu arhitektonsku

*mr. sc. Lia Dragojević, prof. engleskog jezika i književnosti i talijanskog jezika i književnosti, predavač, Sveučilište u Dubrovniku

baštinu zamjetne vrijednosti. Kraljevske i biskupske palače čuvaju arhive grada i aragonske krune.

Važniji su spomenici Barcelone šezdeset metara visok stup podignut u čast Kristoforu Kolumbu i nedovršena Katedrala Svete Obitelji (*Sagrada Família*), rad priznatoga katalonskog arhitekta Antonija Gaudija, kojoj je gradnja počela 1882. godine.

Iako još nije dovršena, dominira prostorom svojim visokim spiralnim vrhovima.

Jezik kojim se govori je katalonski, i ima dugu književnu tradiciju duboko urezanu u političku, socijalnu i kulturnu povijest katalonskoga prostora.

Sveučilište u Barceloni osnovano je 1450. godine. U njegovu sklopu poznata je Sveučilišna knjižnica s više tisuća naslova relevantnih za sve grane kulture, znanosti i umjetnosti.

Važniji su muzeji Muzej katalonske umjetnosti, Muzej moderne umjetnosti, Muzej Picasso i Pomorski muzej.

Ovaj će se osvrt ograničiti na opis dvosatnoga boravka u Pomorskom muzeju, jednomu od najljepših svjetskih pomorskih muzeja.

Slika 1. Colon (katalonski) u čast Kristoforu Kolumbu

Picture 1. Colon (in Catalan) in honour of Christophor Columbus

Snimila: Lia Dragojević, 27. 1. 2007.

2. Pomorski muzej

Maritime Museum

Pomorski muzej smješten je u prostoru nazvanome Drassanes Reals, bivšemu brodogradilištu katalonsko-aragonske monarhije, sagrađenomu između 1283. i 1328. u gotičkom slogu.

Utemeljenje Pomorskog muzeja posljedica je osnivanja Junta de Patronat de l'Institut Nàutic de la Mediterrània (Odbor Uprave Mediteranskog nautičkog instituta) iz 1929., koji već 1931. inicira utemeljenje Pomorskog muzeja i specijalizirane knjižnice. Međutim, prostor gotičkoga zdanja kraljevskog brodogradilišta, koji je bila zauzela vojska, a u kojemu je trebao djelovati muzej, morao se za stalno isprazniti 1935. godine.

Izbijanjem Građanskoga rata, osnivanje je Muzeja pospješeno. U kolovozu 1936. nakon raspuštanja Junta de Patronat de l'INM, skrb o osnivanju Pomorskog muzeja preuzeo je Generalitat de Catalunya pa je službeno otvoren već 23. listopada 1936. Međutim, inauguracija je uslijedila tek 18. siječnja 1941. kad je Museu Marítim de Barcelona započeo djelovati, pod upravom Diputació de Barcelona.

Od tada, a to je više od 75 godina, ovaj muzej promovira pomorsku kulturu, čuvajući znatnu skupinu zbirka koje ju oslikavaju i olakšavaju razumjeti okolnosti nastanka i samu prirodu nacionalne pomorske povijesti.

Srce ovoga muzeja čine zbirke replika srednjovjekovnih plovila, nautičkih instrumenata, zavjetnih slika, pomorskih slika, drvenih likova s brodskih pramaca i pomorskih karata. Između ostaloga tu su replike kraljevske galije Juan Austrijski i Magellanova broda Santa Maria de la Victoria, kojim je on prvi put oplovio svijet (1519.-1522.), te škune Santa Eulàlia iz 1918. godine.

Ostale su replike različitih vrsta: brodograđevni modeli, modeli s pola trupa, modeli replika brodova za potrebe izobrazbe u nautičkim školama, zavjetni darovi i modeli brodova rađeni u vlastitoj muzejskoj radionici. Vrlo velika preciznost nacрта i mukotrpan način proizvodnje čini te modele povijesno i umjetnički vrlo vrijednima. Posebno treba istaknuti model iz 18-og stoljeća, ratnoga broda s 80 topova. Taj je model sagrađen u Havani oko 1740. i služio je za konstrukciju 8 ratnih brodova s topovima za Španjolsku kraljevsku Armadu između 1749. i 1798. godine.

Većina modela predstavlja jedrenjake građene tijekom 19. stoljeća u brodogradilištima na katalonskoj obali.

Modeli brodova iz nautičkih škola upotrebljavaju se u izobrazbi jedrenja i manevriranja. Takvi modeli imaju specifične karakteristike, kao što je činjenica da im je trup ravna dna.

K tome njihovi jarboli i križevi vrlo su točni u tehničkom pogledu radi obrazovnih ciljeva. Ti modeli dolaze iz najprestižnijih nautičkih škola na katalonskoj obali: Escola de Nàutica Barcelona (utemeljena 1769.), zatim Arenys de Mar, Vilassar de Mar, Matarò el Masnou. Većina ih je ustanovljena tijekom 18. stoljeća kao posljedica širenja prekomorske plovidbe zbog razgranate trgovine s Amerikom. Tu su najvažniji jedrenjaci 18-og i 19-og stoljeća kojima su se koristili i trgovci i Armada, uključujući ratne brodove, fregate, korvete, brikove itd.

Ima i modela brodarskih kompanija napravljenih tijekom konstrukcije pripadajućeg broda ili odmah nakon nje. Glavna im je svrha predstaviti brodove brodarskih kompanija poradi njihove promocije.

Replike proizvedene u vlastitoj muzejskoj radionici rezultat su intenzivnoga povijesnog istraživanja i timskog rada muzejskih djelatnika sa striktno tehničkim kriterijima.

Od velike je važnosti uz već spomenuto kraljevska galija Juan Austrijski, zatim replike triju Kolumbovih brodova i model grčkog broda Kyrenia, sagrađen skupa s

Texan Institutom nautičke arheologije, koji se bavi spašavanjem podrtina iz mediteranskih voda.

Od znatne važnosti su arheološko brodograđevni modeli poput katalonskog broda iz 15. stoljeća (izveden na temelju modela broda Coco Matarò) i modeli srednjovjekovnih brodova Culip VI. i Sorres X., oba reprodukcije temeljene na iskopinama s katalonske obale (prvi na Cap de Creus, a drugi na Llobregat delti), no ipak je riječ o hipotetičkim rekonstrukcijama odnosnih plovila.

Slika 2. Pomorski muzej – Drassanes Reals (1283. – 1328.)
Picture 2. Maritime Museum – Drassanes Reals (1283. – 1328.)

Snimila: Lia Dragojević

2.1. Replika kraljevske galije *Juan Austrijski* ***Replica of Galley Juan of Austria***

Prije opisa replike kraljevske galije koja, onako precizno izvedena, neprijeporno ostavlja snažan dojam, prisjetimo se povijesti ove vrste plovila koja se uz energiju vjetera za plovidbu koristila i veslima. Još su Egipćani, Krećani i Fenićani, pa i drugi drevni narodi, gradili takve brodove i koristili se njima za rat i za trgovinu. Egipćani su imali tzv. biremu (dva reda veslača), a Grci su razvili triremu (tri reda veslača). Više je tehnika korišteno da bi se dobile što bolje karakteristike tog plovila u ratne svrhe. U rimsko doba počele su se razlikovati ratne od trgovačkih galija. I vikinški brodovi bile su zapravo galije s do 10 vesala i četvrtastim jedrom, a bile su sposobne nositi 50 do 60 ljudi. Bizant, Venecija, Genova i druge srednjovjekovne pomorske sile gradile su različite vrste galija. U 13. stoljeću talijanske galije trgovale su s Flandrijom i Engleskom, i plovile su sjeverozapadnom obalom Afrike.

Zabilježeno je da su 1291. dvije genovske galije izgubljene tražile rutu do Indije oko zapadnoafričke obale.

Pojava latinskoga jedra i kormila učinili su galiju plovilom nepraktičnim za trgovinu, ali zbog manevra s pomoću vesala zadržala je važnost tijekom 16. stoljeća, a posebno u Bitki kod Lepanta.

Posljednja značajna uloga galije bila je prijevoz osuđenika tijekom 18. stoljeća.

Središnjim prostorom ovoga muzeja dominira replika kraljevske galije Juan Austrijski. Sagrađena je u radionicama Muzeja da bi se obilježilo četvrto stoljeće Bitke kod Lepanta. Brod je plovio pod zastavom Svete lige (koja je uključivala Španjolsku, Republiku Veneciju, Papinsku državu i Maltu; one su pobijedile tursku mornaricu kod Lepanta 7. listopada 1571.).

Galija je duga 60 m i široka 6,2 m, ima 59 vesala, a posadu čini i 236 veslača, koji se izmjenjuju u veslanju. Opremljena je s 2 jarbola - glavnim jarbolom visine od 22 m i prednjim od 15 m te latinskim jedrima površine od 691 m.²

Slika 3. Replika galije Juan austrijski u prirodnoj veličini

Picture 3. Full-size replica of the galley Juan of Austria

Snimio: Slobodan Vujanović, 27. 1. 2007

Na samoj replici postavljeni su zasloni u boji na kojima se može pratiti desetminutna trodimenzionalna audio-vizualna prezentacija načina veslanja. Neodjeveni veslači vezani su lancima za klupe po četvorica. Smatra se da su to većinom bili turski robovi, zatvorenici, ali neki od njih i dragovoljci.

Posebnu dojmivost na posjetitelje ostavlja vanjska umjetnička dekoracija galije, rad najpriznatijih umjetnika Sevilje toga doba. Juan de Mallara, humanist i konzul španjolskog dvora, bio je odgovoran za dizajn i dekoraciju, izbor tema i ikonografiju. Ostavio je detaljnu dokumentaciju, na temelju koje je bilo moguće reproducirati te elemente na replici. Različiti uresi na krmi kulminacija su ukupnoga dekorativnog rada. Skulpture i slike na oplati replike izradili su Juan Bautista Vázquez i Benvenuto Tortello, a prikazuju mitološke figure i scene katoličke simbolike: Vjeru, Nadu i Milosrđe.

Slika 4. Vanjska umjetnička dekoracija galije (Juan de Mallara, Juan Bautista Vázquez i Benvenuto Tortello)

Picture 4. Outer artistic decoration of the galley (Juan de Mallara, Juan Bautista Vázquez i Benvenuto Tortello)

Snimio: Slobodan Vujanović, 27. 1. 2007

2.2. Zbirka navigacijskih instrumenata

Collection of Navigational Instruments

Drugu važnu muzejsku zbirku čine navigacijski instrumenti iz svih razdoblja plovidbe. Oni su služili za izračunavanje zemljopisne širine (*cross-staff* i kvadranti), a temeljeni su na refleksiji svjetla i s pomoću njih su se određivale visine nebeskih tijela (oktanti i sekstanti). U zbirku su uključena i različita sredstva za izračunavanja vremena, kao pomorski kronometar, kojim se određivala točna longituda, i druge sprave za opservaciju, kao što su stakla za velike udaljenosti ili instrumenti za mjerenje morske dubine (dubinomjer).

Ova se zbirka uglavnom sastoji od predmeta proizvedenih u 18., 19. i 20. stoljeću, uglavnom iz starih naučnih škola, ali su neki i iz zbirka potomaka katalonskih mornara i pomoraca, koji su ih donirali muzeju.

2.3. Zbirka zavjetnih darova

Collection of Votive Works

Muzej ima vrijednu zbirku pomoračkih zavjetnih slika. Čini je velik broj rukom rađenih malih slika koje prikazuju razlog nastajanja (nezgode na brodu, brodolome itd.) i nose ime svetaca kojima su posvećene. Uz slike su i brodski modeli, često ugrubo napravljeni, ali koji pokazuju da su ih oblikovali obrtnici uz poznavanje relevantnog broda i pomorskoga svijeta. Preuzeti su iz kapelica smještenih uzduž katalonske obale i nazvani su po različitim svecima vrlo štovanih u zajednicama koje su bile uključene u pomorske aktivnosti.

Većina muzejskih izložaka nastala je za vrijeme Španjolskoga građanskog rata, kad je Servei de Patrimoni

(Služba zaštite kulturnog nasljeđa) Generalitat de Catalunya obavio važnu promidžbu zaštite i prosljeđivanje predmeta u institucije kulture koje su u stanju jamčiti njihovo očuvanje i konzervaciju.

Zavjetni su darovi za dokumentarnu informaciju izvori iz prve ruke o životu i radu pomoraca i ribara. Zavjetne slike i predmeti pričaju nam o velikim i malim plovilima kojih u sadašnjosti više nema, a krasila su luke mnoga stoljeća. Slikanje takvih brodova u scenama prikazanima na zavjetnim slikama ili njihovo predstavljanje u obliku modela jedina je sačuvana slika negdašnjih vremena.

2.4. Muzejska zbirka slika

Museum Paintings Collection

Uprkos dogododjnoj pomorskoj tradiciji Španjolske, more nije bilo osnovna tema španjolskih slikara donedavno. Za razliku od anglosaksonske ili nizozemske kulture, španjolski su umjetnici time zaokupljeni tek u 19. stoljeću, ali taj žanr ni tad nije preuzeo vodeću ulogu. Uprkos tomu, priznati slikari rado su prikazivali more, pomorske aktivnosti i brodove. Kombinirajući umjetničke i dokumentarne vrijednosti naslikanih sadržaja, takve slike čine velik dio muzejske slikarske zbirke, koja uključuje radove J. Llaveriasa, R. Martí Alsine, M. Urgella, D. Baixerasa i ostalih.

Muzejsku kolekciju čine i specijalizirane zbirke umjetnina, među kojima su najvažniji radovi Josepa Pinede, A. Jacobsena i F. Hernández Monja.

2.5. Zbirka drvenih glava / pulena na brodomskom pramcu

Collection of Wooden Heads / Woman's Figure at the Bow

Drvene glave / pulene u muzejskoj zbirci su uglavnom iz 19. stoljeća, a resile su pramce katalonskih jedrenjaka. Svi su artefakti prošli teška vremena, koja su narušila njihov fizički izgled, no sačuvani su kao dio povijesti. Jedna od najpoznatijih sačuvanih primjeraka je tzv. *Negre de la Riba* (crni čovjek od Ribe), figura ratnika iz domaćeg plemena koje je naseljavalo prostor Velikih jezera u Sjevernoj Americi. Pulena se upotrebljavala kao sredstvo privlačenja kupaca u pomorskoj trgovini na Ribi u predjelu Barceloneta, odakle se izvodi ime. Ostali vrijedni izlošci uključuju *ninot* (muška lutka), koji predstavlja učenika iz pomorske škole, a proveo je mnoge godine na pročelju taverne u Barceloni, i *Blancu Auroru* (Bijela Aurora), žensku figuru, zapravo lik kćeri vlasnika korvete istoga imena, a koja je plovila Mediteranom i drugim morima tijekom 19. stoljeća.

2.6. Zbirka nautičke kartografije

Nautical Mapmaking Collection

Središte te impresivne zbirke čini jedanaest nautičkih karata i atlasa koje su napravili vodeći predstavnici škole

Escola Cartogràfica Mallorquina (Kartografska škola Majorce) u razdoblju između 15. i 17. stoljeća. Škola je bila središte kartografske aktivnosti pod okriljem aragonske krune, i prednjačila je u pokretu koji je dao poticaj uporabi kompasa. Podržavana od monarhije, djelatnost te škole koincidira s aragonskom i katalonskom ekspanzijom na Mediteranu. Portolani koje je napravio kartograf Gabriele de Vallseca biseri su kolekcije, datirane 1439. - jedna su od najvažnijih jedinica u muzejskoj zbirci i, neprijeporno, najznačajniji primjerci srednjovjekovne nautičke povijesti sačuvane u Španjolskoj.

Zbirka je kompletirana arhivom od 2.000 tiskanih dokumenata (pomorskih karata i atlasa) iz 18., 19. i 20. stoljeća, koji opisuju obale svih dijelova svijeta.

2.7. Škuna *Santa Eulàlia*

Santa Eulàlia Schooner

Vrijedna muzejska jedinica je škuna *Santa Eulàlia*, s imenom zaštitnice Barcelone, a koja se slavi 12. veljače. Trenutačno je usidrena u staroj luci, otvorena svaki dan za posjetitelje osim kad odlazi na more kao ambasador muzeja, grada i države.

Riječ je o škuni s tri jarbola, a koja se pri porinuću nazivala Carmen Flores. Porinuta je u siječnju 1918. u brodogradilištu Astilleros Marí u gradu Torrevieja, Alicante. Bila je aktivna gotovo 80 godina, za koje je vrijeme prošla različite preinake i mijenjala ime. Od 1928. do 1975. kao motorni brod plovila je pod imenom Puerto de Palma i Cala San Vicenç. Od 1975. do 2000., kad je nazvana Sayremar Uno, bila je pomoćni brod za podmorska istraživanja. Tu zadaću izvršavala je do 1997., kad ju je Muzej nabavio na aukciji. Ime Santa Eulàlia dobila je 2001. godine.

Nosivost broda (maksimalno natovarenoga) iznosi 190 tona, u deplasmanu 215 tona. Bruto tonaža je 156 tona (neto 116 tona). Ukupna je duljina 34,6 m (47 m). Duljina između perpendikulara iznosi 29,3 m, maksimalna širina 8,5 m, a dubina 3,8 m. Maksimalan je gaz 4,05 m. Ukupna površina 12 jedara iznosi 526,4 m². Visina jarbola iznad palube je 27 m. Škunu danas pokreće stroj Volvo Penta od 367 CV (291,9) kW. Na brodu je šest članova posade (kapetan i pet mornara). Škuna može primiti do 12 ljudi.

Prikupivši sve vrste povijesnih i tehničkih informacija koje su pružile vrlo točnu originalnu sliku broda, restauratorski i rekonstrukcijski rad počeo je 1988., slijedeći načela očuvanja tradicije kad god je to bilo moguće. Određeni dijelovi, kao što su jarboli, križevi i opute, morali su se ponovno izraditi. Nakon opsežne rekonstrukcije, Santa Eulàlia postao je muzejski brod uključen u raznovrsne obrazovne, pedagoške i civilne aktivnosti.

Slika 5. Škuna Santa Eulàlia
Picture 5. Santa Eulàlia Schooner
Snimila Lia Dragojević, 27. 1. 2007.

2.8. Druge zbirke brodova

Other Collections of Ships

Muzej ima zbirku i originalnih trgovačkih brodova te brodova za rekreaciju većinom s katalonske obale. To su plovila kakvih danas više nema, i zato su dragocjeni svjedoci brodograđevnih tehnika, materijala i specifičnih karakteristika brodova iz prošlosti.

Kategorizirani su kao ribarski brodovi - Caro Papet, linijski brod - Madrona, šambek - Maria del Carmen, kočica - Joven Ramòn itd., ili kao plovila za zabavu: katamaran 254, šalupa Toñete itd. Zbirka također uključuje i neke modernije brodove (kao što je Leteći Holandez), koji omogućuju usporedbu s brodovima iz prošlosti.

Neki su brodovi dio stalne izložbe, dok su drugi u procesu restauracije ili su pohranjeni u skladištu čekajući trenutak da budu pokazani javnosti. Slučaj peljarskog broda Ollux je jedinstven izuzetak. Iako se sad upravo restaurira, plovi kao sastavnica promidžbenih aktivnosti Muzeja skupa sa škunom Santa Eulàlia.

Vrijedne su spomena također i mnoge muzejske kolekcije oružja, novčića i medalja, maraka i skulptura, oruđa i drugih artefakata što ilustriraju specifične aspekte pomorske tradicije ovoga kraja.

3. Hrvati u Bitki kod Lepanta

Croats in the Battle of Lepant

Na ovom mjestu zanimljivo je spomenuti da su veze hrvatskih pomoraca i slavne španjolske Armade bile vrlo čvrste. Naime, u Bitki kod Lepanta sudjelovali su i Hrvati,

i to na strani udruženih kršćanskih snaga protiv Otomanskog Carstva radi dobivanja prevlasti nad Ciprom, tadašnjim venecijanskim otokom, pa i cijelim Mediteranom. Snage sultana Selima II. prodrle su na Cipar 1570., nakon čega su Venecijanci formirali alijansu s papom Pijom V. i Filipom II. Španjolskim. Filip je poslao polubrata Don Juana Austrijskog da bude zapovjednikom udruženih snaga. Dok su se saveznici skupljali kod Messine (Sicilija), Turci su zauzeli Nikoziju, zaposjeli Famagustu i ušli u Jadransko more, a glavnina se flote usidrila u zaljevu Patras pored Lepanta (danas Navpaktos, Grčka). Sveta liga s više od 200 brodova isplivala je put Krfa 15. rujna.

Dana 7. listopada ona napada otomansku flotu, kojom su zapovijedali Ali Paša Muhammad Saulak (guverner Aleksandrije) i Uluj Ali (zapovjednik Alžira). Nakon četverosatne bitke saveznici su pobijedili zarobivši 117 galija i tisuće ljudi. Iako od male praktične važnosti, jer je Venecija na kraju prepustila Cipar Turcima 1573., bitka je imala velik utjecaj na podizanje morala u kršćanskoj Europi i na odnos pomorskih snaga na Mediteranu. Odjeke je našla ta blistava pobjeda u djelima slikarskih majstora Tiziana, Tintoretta i Veronezea.

Godine 2005./06., na inicijativu entuzijasta iz veleposlanstva Grčke u Hrvatskoj i hrvatskog veleposlanika u Grčkoj, postavljena je spomen-ploča u Navpaktosu Hrvatima izginulima u bitki, gdje je sudjelovalo osam komunalnih galija s: Hvara, Cresa, Krka i Raba, Zadra, Šibenika, Trogira i Kotora. Tu je bila i jedna galija iz Kopra. Istrani su sudjelovali u posadama španjolskih galija jer su tad bili pod vlašću španjolskih Habsburgovaca. Od 15 tisuća poginulih na strani Svete lige najmanje su 3 tisuće bili hrvatski vojnici i mornari.

I Dubrovnik je sudjelovao u bitki, ali se to ne ističe zbog deklarirane neutralnosti i dobrih veza s Turcima, koje su bile od koristi kršćanskoj Europi. Više od 20 dubrovačkih transportnih brodova bilo je na raspolaganju; uvjet je bio da Španjolci objave kako su ih zaplijenili u španjolskim lukama.

Hrvati su dakle hrabro i junački spremno prihvatili sudjelovanje u tom znamenitom okršaju.

U Hvaru se čuva *Zvir-pulena* s hvarsko-viške galije koja je preživjela bitku, a u Trogiru *pijetao*–pulena koju su Trogirani donijeli kao trofej iz te bitke.

I slavni Španjolac, književnik Miguel de Cervantes Saavedra, autor *Don Quijotea*, otac modernoga romana, tada dvadesetogodišnjak, bio je sudionikom te bitke, bio je ranjen i izgubio je ruku.

U spomen na bitku koja je zaustavila širenje Otomanskog Carstva u Europu, od tada se u cijelom kršćanskom svijetu na Mediteranu 7. listopada slavi Kraljica Svete Krunice ili Gospa od Ružarija. Da je saveznička flota bila pobijeđena, više ne bi bilo flote koja bi se mogla suprotstaviti Turskoj, a tijek bi povijesti bio zasigurno drukčiji.

4. Zaključak

Conclusion

Barcelona, kao mediteranska luka i glavni grad provincije Katalonije, ima bogatu pomorsku povijest koja se može razabrati i razgledanjem sjajnih zbirka Pomorskoga muzeja, jednoga od najljepših na svijetu. Smješten je u gotičkom zdanju izgrađenomu za vrijeme katalonsko-aragonske monarhije. Taj muzej u dragulju

arhitekture čuva bisere pomorske tradicije kraja koji je pomorskom djelatnošću zadužio europsku i svjetsku povijest. Zato pri putovanju po mediteranskim gradovima i istraživanju kulturnih, književnih, povijesnih, lingvističkih, pomorskih i umjetničkih veza među njima, treba posjetiti Barcelonu i njezin Pomorski muzej; more je nekad kao i danas snažna spona narodima Mediterana, ali i ostalim pomorskim nacijama svijeta.

Literatura

References

1. www.museumaritimbarcelona.com
2. *Pomorska enciklopedija*, Jugoslavenski leksikografski zavod (Mito – Pa), Zagreb, 1972., str. 198. (Muzej, pomorski)
3. *Pomorska enciklopedija*, Jugoslavenski leksikografski zavod (A - Cez), Zagreb, 1972., str. 298. (Barcelona)
4. *The New Encyclopaedia Britannica*, Vol V, Micropaedia, Ready Reference, 1995, str. 90. (galley)
5. *The New Encyclopaedia Britannica*, Vol I, Micropaedia, Ready Reference, 1995, str. 891. (Barcelona)
6. *The New Encyclopaedia Britannica*, Vol VII, Micropaedia, Ready Reference, 1995, str. 286. (Lepanto, Battle of, Oct. 7, 1571)
7. www.ikorcula.net/index2, Meri Šilović: U Lepantu ispravljena nepravda,
8. www.slobodnadalmacija.hr, Meri Šilović: Spomen palim Hrvatima kod Lepanta, Slobodna Dalmacija, 22. 7. 2005.

Rukopis primljen: 8. 5. 2007.

Slika 6. Presentacija veslača na gali *Juan austrijski*
 Picture 6. Presentation of rowers on the galley *Juan of Austria*

Snimio: Slobodan Vujanović, 27. 1. 2007